DİVAN ŞİİRİ KARŞISINDA ŞAİRİN DURUMU

Dr. Meheddin İSPİR*

ÖZET

Divan şiirinin oluşturduğu gelenek içerisinde şairin durumu ne olmalıdır? Divan şiiri geniş bir kültür birikimiyle oluşturulmuş bir çerçeveye sahiptir. Şair, bu şiir geleneğini kültüre göre oluşturmak zorundadır. Bu tür bir şiiri oluşturmakla uğraşan şair, özgün ve yaratıcı olmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Divan şiiri, divan şairi, yaratıcılık, gelenek

THE POSİTİON OF THE POET AGAİNST THE DİVAN POEM

ABSTRACT

What is the position of the poet in the traditional produced by the divan poem? Divan poem has a forum produced by a spreading collection of culture. It has a definite frame. The poet has to produce that kind of poem according to the custom. The poet who is busy with producing this kind of poem tries to be contempary and creative.

Key words: Divan poet, divan poem, creativity, custom

Edebî eserlerin işlenişi bakımından ortaya çıkan farklılıkların Türk şiirine katkı sağladığı söylenebilir. Şairlerin kendilerini yenileme gereksinimi onları farklı söylemler bulmaya zorlamıştır. Kendini iyi yetiştirmiş olan ilmî ve şairliğiyle kendine öz güveni tam olan divan şairlerinin belli kuralların ve kalıpların çerçevesi içinde şiirde öncü olabildiklerini, yeni tarz söyleyişlerin mucitliğini yapabildiklerini görmekteyiz. Geçmişi tekrar etmeden geçmişin devamını sağlamak, daha mükemmel söyleyebilmenin yollarını araştırmak sözün özüne ulaşabilmenin kurgusunu yapmak sözü söylerken garabete düşmemek hem şekil hem de anlam bakımından kusursuzluğu yakalamak endişesiyle nazmın sihirli kapılarından

* Kafkas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dli ve Edebiyatı Bölümü Okt..
mail: Mehispir@hotmail.com

içeri girebilme öz yeteneğine sahip olmak, gerçek dünyanın içinde hayali dünyanın kurgusunu yapmak. İşte divan şairinin yürümesi gereken yol. Bu yolu izlerken kullanacakları kültür kaynakları şairin söyleyişine yön verecektir. Bu kültür kaynakları Osmanlı kültür coğrafyasının içinde mevcut olan islamiyet öncesi ile islamiyet sonrası Türk, İran ve Arap milletlerinin kültüründen beslenen farklılıkların içiçe geçtiği yeni bir oluşumun ya da var oluşun osmanlı edebiyatındaki ortaya çıkış şeklidir.

Divan şiiri kendisi olma yolunu kendisinden önceki şiir geleneğinden beslenerek seçmiştir. Bu şiir geleneğini islamiyet öncesi Türk edebiyatının sözlü ve yazılı ürünleri, İslamiyetle birlikte Fars ve Arap edebiyatlarının şiir anlayışları ve osmanlı coğrafyasındaki toplumun etkisiyle belirgenleşen şiir kurguları oluşturur. Bu geleneğin içinde anlamla birlikte dil de vardır. "Eski edebiyatımız dil bakımından aralarında hiçbir yakınlık bulunmayan, zaman itibariyle aynı çağ içinde muayyen fasılalarla teşekkül etmiş iki edebiyatın, Arap ve Fars edebiyatlarının kuvvetli tesirleri altında müşterek medeniyetin son yaratıcı büyük halkası olarak teşekkül eder."[1]

Şiir geleneğinin şekillendirdiği bu yapı içerisinde şairin konumu ne olmalıdır? Şair kendisini nasıl yenilemelidir? Bunun zorluğunu görmüş olan Fuzuli Farsça Divanı'nın önsözünde şunları söyleyecektir. "Gazelin kendine mahsus bir dili ve muayyen bir kelime alemi vardır. Tesadüfen benden evvel gelen şairlerin hepsi yüksek anlayışlı, engin düşünceli insanlarmış. Gazel üslubuna yarayan her güzel ibareyi, ince mazmunu öyle kullanmışlar ki ortada bir şey bırakmamışlar. Bir insan onların bütün yazdıklarını bilmeli ki çalışıp vücuda getirdiği eserlerde kendinden evvel söylenen manalar bulunmasın. Öyle zamanlar olmuştur ki gece sabaha kadar uyanıklık zehrini tatmış ve bağrım kanaya kanaya bir mazmunu bulup yazmışım. Sabah olunca diğer şairlerle tevarüde düştüğümü görüp yazdıklarımı çizmişimdir. Öyle zamanlar olmuştur ki gündüz akşama kadar düşünce deryasına dalıp şiir elması ile kimse tarafından söylenmemiş bir inci delmişim; bunu görenler, 'bu mazmun anlaşılmıyor, bu lafız erbabı arasında kullanılmaz ve hoş görülmez' der demez o mazmun gözümden düşmüş hatta kalemi elime alıp onu kağıda geçirmek bile istememişimdir. Ne tuhaf haldir bu, söylenmiş bir şey evvelce söylenmiştir, diye; söylenmemiş bir söz de evvelce söylenmemiştir, diye; yazılmıyor."[2] Böyle bir ortam içerisinde şairin söz söyleme zorluğu ortadadır. Çünkü divan şiirinin belli bir geleneği vardır ve şiir bu geleneğe uygun şekilde söylenmelidir.

---

[1] Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1988, s. 1.

[2] Tarlan, Ali Nihat, *Fuzuli Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınlar, Ankara, 1998, s. 10.

"Eski şiirimiz bir estetiğin emrinde olan bir üsluptu. Her üslup gibi onun sıkı kaideleri, kolaylıkları ve güçlükleri, tehlike ve emniyetleri, uzak ve yakın hedefleri vardı ve yine her üslupta olduğu gibi arkasında dayandığı bir hayat anlayışı ve bir zevk vardı." [3] Sıkı kaideleri ve kuralları olan bir şiir geleneği karşısında şair kendi dehası nisbetinde şiire açılım getirecek, şiirin katı kurallarını zorlayarak yeni bir dil, anlam ve söyleyiş şekli belirleyecek, bu belirleyiş öncekiyle zıtlık oluşturmayacaktır. Şiiri kendi içinde yenileyenler şairliğin zirvesinde yer alırken tekrara düşenler taklitten öteye geçemeyecek, tutunamayarak yok olacaklardır. "Eski şairlerin en büyük meziyetleri şiirin dilden çıktığını, onun mucizeli bir imkanı bulunduğunu bilmeleri, heyacanlarını sözün manasına değil, mısranın sesine ve bir mısraa sıkıştırdıkları o harikulede harekete emanet etmeleriydi."[4] Şairler böylece bir dildeki güzellik imkanlarını sonuna kadar zorluyor, dehaları ölçüsünde bunda başarılı oluyorlardı. Bu dönem şiirinde her yeni söyleyişin altında büyük bir şairin mahlası vardır. Divan şiirini sürekli yapan da bu büyük şairlerdir. Bütün zorluğuna rağmen yeni çıkışlar bulabilen ve bu buluşlarıyle geleceğe ışık tutabilen şairlerdir.

Divan şiirini bir bütün olarak ele aldığımızda belli bir dili, ölçüsü, sanat anlayışı, anlatış biçimi; belli nazım şekilleri ve türleri olan kurallarına göre işleyen bir edebiyat olduğunu görürüz. Divan şairinin başarısı biraz da divan şiirinin bütünlüğü içerisinde parçadaki güzelliği yakalamasına bağlıdır. Parça güzelliğini yakalayabilmek için de şairler dilde ve manada derinleşmeye, var olandan hareketle yenileşmeye, mana içinde mana aramaya, söz içinde söz bulmaya, olagandan olagan dışına, gerçekten hayale yönelmişlerdir. Bazen de düşsel dünyanın sonsuzluğundan nefes alıp gerçek yaşamın güzelliklerine inmişlerdir. "Eski şairlerimiz güzel olmak haysiyetiyle beşeri olan eserler vücuda getirdiler. Bir tarafta olan eksikliklerini öbür taraftaki emsalsiz faikiyetleriyle tamamladılar."[5]

Divan şiiri güzelliğini kendi sanatını ve estetiğini yine kendisinden hareketle oluşturmuştur. Her sanatlı söyleyiş yeni bir sanatlı söyleyişle desteklenmiştir. Sanatlı söyleyiş şairin başarısıyla denk tutulmuştur. Eldeki malzeme sanatlı söyleyişin hizmetine verilirken tasarruf yoluna gidilmiştir. Şairler " eldeki malzemenin imkanı dahilinde onu (şiiri) işledi, kelimeler üzerinde çalıştı. Bunlar işlene işlene o hale geldiler ki her kelimenin diğer biriyle yan yana gelmesinden asıl manaları ber taraf, ayrıca bir mitoloji, bir vakanın

[3] Tanpnar, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Haz., Zeynep Kerman, Dergah Yayınları, İstanbul, 1992, s. 177.
[4] Tanpnar, a.g.e., s. 177.
[5] Tanpnar, a.g.e., s. 178.

tam bir işarati doğdu. Kelimelerin ardında bu manalar adeta bir püskül gibi türlü hayal ve hadiseleri canlandırdı. Sanatkar, beytin muayyen hududu içine ne kadar çok mazmun sıkıştırır, dimağda ne kadar fazla hadise ve maddenin hayellerini uyandırırsa o derece muvaffak olmuş addedilir. Divan edebiyatının gelişme tarzı da budur. Onun için bu edebiyatın on dördüncü ve on beşinci asırdan itibaren muntazaman ilerlemekte olduğuna şahit oluyoruz. Çünkü yavaş yavaş yalınkat teşbihler, daha girftleşiyor. Beyitlerin içine sıkıştırılan mana daha zenginleşiyor, dallanıp budaklanıyor."[6]

Şairlerdeki bu giriftleşme girişimi şairlerin işini bir taraftan kolaylaştırıken bir taraftan da zorlaştırmaktadır. Sözü anlamlandırma, manayı derinleştirme, sanatsal anlatımın sınırlarını zorlayarak söylenmemiş sözleri bulup ortaya çıkarma, şairin şiir karşısındaki tavrını netleştirecektir. Şekilde fazla değişikliğe gidilemediği için manada derinleşmenin, simgelerle anlatımın, gerçek dünyayla hayali dünyanın imgeleri birleştirilecek somut olanla soyut olan birbirini tamamlar şekilde kullanılacaktır. "Şairin mizacında tasavvufun ya da materyalizmin hakimiyetine göre şairin eserinde de ya sembollerle ya da kelimesi kelimesine verilen anlam hakim olacaktır. Bir kaide olarak her iki öğede incelikle işlenmiş ve birbirine karışmş olduğundan bazen biri ön planda olurken diğeri geri planda kalacaktır. Dolayısıyla bu şiir his ve his ötesi arasında akıp gider; aşk ve güzellik en cazibedar kıyafetleriyle ve en güzel biçimde sunulur, fakat bu takdim öyle mahirane yapılır ki, okuyucu istediği gibi yorumlamakta serbesttir."[7] Şairin okuyucunun yorumuna açık ustalıkta bir şiir yazabilmesi onun yeteneğini gösterecektir. Bu bakımdan sanatkarane bir şiir ortaya çıkarmak çoğu şair için hayal olacaktır. Bu zorluğu aşamayan şairler diğer şairlerin gölgesinde kalacak yazdıkları istisnalar hariç taklitten öteye geçemeyecektir. Özellikle 18. yüzyıldan sonraki şairler bu noktada çıkmaza girecek yenileşmeyi başaramadıkları gibi geçmişi tekrarda da zorlanacaklardır.

Divan şiiri karşısında divan şairinin izlemesi gereken yol ya da yollar vardır. Bu yol onun önünü açan, ona şair olma niteliğini kazandıran, onu taklitten kurtaran özgün bir şair olmasını sağlayan bir yoldur. Bundan dolayı "divan şairleri bikr-i manâ ve diğer bir deyişle söylenmemiş bir anlam, bir nükteli söz bulmayı, daha doğrusu var etmeyi amaç edinirlerdi. Bu amaca erişmek için kıvrak bir zekâ sahibi olmak, dili incelikleriyle bilmek ve nihayet mutlaka

[6] Tarlan, Ali Nihat, "*Divan Edebiyatında Sanat Telakkisi*", Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı), YKY, İstanbul 1999, s. 106.

[7] Gıbb, E.J.Wılkınson, " *Osmanlı Şiirinin Hususiyeti ve Sahası*", Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı), YKY, İstanbul 1999,s. 60

pek çok şiiri ezberde bulundurmak lâzımdır."[8] Bununla beraber geçmişi tekrarlamaktan kaçınmak gerekiyordu. Belli kuralları, mazmunları, edebi sanatları ve mecaz dünyası olan bir şiir geleneğinde bunu gerçekleştirmek kolay olmasa da divan şairleri de kendilerini yenileme gereği duymaktaydılar. Bu nedenle "divan şairinin kendisinin de, zaman zaman, özellikle 17. Yüzyıldan itibaren şiirde yenilik arayışı içinde olduğunu görüyoruz. Üzerinde sistematik bir biçimde düşünülmemiş olsa bile, şiirde yeni bir söz söylemenin, daha önce kullanılmamış anlatım yolu bulmanın üslûbun gereği olduğu, divan şiirinin kendi döneminde de fark edilmiştir. Nitekim, eski şairlerimizin, divanlarında zaman zaman "bikr-i mana", "bikr-i fikr", "bikr-i mazmun" sahibi olduklarını söylemeleri bu yenilik arayışının bir göstergesi olmalıdır."[9]

Divan şairleri, daha önce söylenmemiş, kimsenin söylemeye cesaret edememiş, yeni bir mana, düşünce, mazmun ve üslup peşinde koşacaklar bunu başardıklarında da bunları yenilik olarak görüp övüneceklerdir. Şairler kendilerini övdükleri fahriyelerde bu yeniliklerini "Bikr-i fikr, bikr-i ma'nâ, dil-i pâk, endişe, hayal, himmet-i fikr, ince hayal, kilk-i ter, lafz-ı pâk, mana-yı güzîde, nazm-ı pâk, nazm-ı ter, nükte-bâr kalem, nükte-i nazm, nükte-i pür-ma'âni-i kelam, rengîn fikr, rengîn söz, rengîn ü muhayyel lafz, sühan-ı pâk, şi'r-i pâk, şi'r-i ter, tâze eş'âr, tâze sahife-i şiir, tuhfe-i mazmun ve zebân-ı taze gibi kavramlarla"[10] anlatacaklardır.

Şairler kendilerini överken, şiir söylemedeki üstün oluşlarını anlatırken kendilerini yine kendi gelenekleri içerisinde değerlendirecek, İran ya da kendisinden önceki şairlerle karşılaştırarak şiirdeki güçlerini ortaya koyacaklardır. "Divan şiir terminolojisinde, bikr-i mana dolayısıyla anlatmaya çalıştığımız bu yeni, farklı söyleyişi gerektiren yaratıcılığın adına, ibda' denmiştir. İbda' ise, öteden beri, ortak konu, tema ve motiflerin pek değişmeyen kelime kadrosuyla farklı anlatımı olarak anlaşılmıştır. Bu farklı anlatımın temelindeki yaratıcılık isteği de çoğu zaman, divan şairinin kendisini eski ya da çağdaş şairlerle – İran ya da Osmanlı – kıyaslayarak kendisinin onlardan üstün olduğunu iddia etmesi, hatta daha doğru bir deyişle, kendi şairlik gücüyle övünme vesilesi olarak varlık göstermiştir."[11]

Söylenmemiş bir anlam bulmak ve bunu şiirde kullanmak şair için kolay olmayacaktır. Bunu gerçekleştirmek için divan şiirinin

---

[8] Çavuşoğlu, Mehmet, "*Divan Şiiri*" Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), Sayı (415-416-417-Temmuz-Ağustos-Eylül), Ankara 1986, s. 3.

[9] Mengi, Mine, "*Divan Şiiri ve Bikr-i Mana*" Dergah, Eylül, 1991, s. 19.

[10] İsen, Işınsu Tûbâ, *Divan Şiirinde Fahriye*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Haziran 2002, s. 66.

[11] Mengi, a.g.m., s. 19.

alt yapısına inmek kaynaklarını bilmek ve onu özümsemek gerekiyordu. Dönemin ilim dilini ve edebi dilini (Arpça-Farsça) öğrenmek, islami kültüre ve islami ilme (Kur'an, hadis, kelam, fıkıh, siyer v.b.) vakıf olmak, tasavvuf bilgisine sahip olmak, destanî, tarihî, efsanevî, menkıbevî bilgileri öğrenmek, yerli kültürü iyi bilmek gerekecektir. Şair doğuştan getirdiği şairlik yeteneğiyle sözü edilen kültür malzemesini şiirde o dönemin şiir bilgisine ya da şiir kurallarına uygun olarak kullanmalıdır. İçinde bulunduğu toplumun gerçeklerini, sarayın gidişatını, diğer şairlerin durumunu da göz önünde bulundurmalıdır.

Alt yapıyı sağlamlaştırmış bir şair, şiirini yazarken yaratıcı olmalı, yeni manalar oluşturabilmeli, edebi sanatları kullanma yeteneğine sahip olmalı, sözde üslup ve edayı, bunu sağlayacak iham, ta'riz, teşbih ve istiare gibi söz sanatlarını bilmelidir. Kendisinden önce yaşamış olan büyük şairlerin oluşturdukları üslup ve ifadelere uymalıdır. Üslub şairin gücünü göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle şairler kendi şiirlerini överlerken üslupla ilgili değişik kavramlara yer vermişlerdir. "Fahriye bölümlerinde üslup anlamını karşılayan çok çeşitli sıfatlar yer almaktadır. Eş'âr-ı mevzûn, hoş edâ, hüsn-i edâ, hüsn-i tâbir, kemâl-i nazm, ma'nâ-yı rengîn, müşg-bâr söz, nazik hayal, nazm-ı bedii, nazm-ı fesahat, nazm-ı latif, nazm-ı rengîn, nazm-ı selâset, nazm-ı şîrîn, nefahat-i sühen, pâkize edâ, pâkize-gevher, pür-sûz u nâzik söz, reng-i edâ, rengîn edâ, sühan-ı şîrîn, şevketâne tarz-ı eş'âr, şi'r-i garra, şîrîn söz, şîrîn nazm, tarz-ı cedîd, tarz-ı hâs, tarz-ı nev-âyin, tarz-ı şûh ve tarz-ı tâze kelimeleri, fahriyelerde yer alan ve edânın ve üslubun güzelliğini ortaya koyan ifadelerdir."[12]

Şairin varlığı sözü ustalıkla söyleyebilmesine bağlıdır. "Sözü nazma çekerken tatsız manalardan, ilgisiz benzetmelerden, alışılmamış garip istiarelerden, bilinmeyen imalardan ve ihamlardan, cinasları ve kafiyeleri tekrardan; noktalı ve noktasız harfli kelimeleri dizmek, kalp sanatı, bir konuyla ilgili bütün kelime ve tabirleri bir beyitte toplamak suretiyle yapılan tenasüb sanatı gibi tekellüf ve matbu diye adlandırılan sanat gösterilerinden kaçınmalıdır."[13]

Divan şairi için bir gerçek dünya bir de hayali dünya vardır. Şair bu iki dünyayı da şiirinde malzeme olarak kullanır. Gerçek dünyada var olan somut ve soyut her şey şairin sözcükleri arasına girerken bu şiirdeki estetik kurallara göre işlenmelidir. Şair gerçek dünyada var olanlardan hareketle iç dünyasını harekete geçirir. Hayali dünyasında oluşturduklarını dış dünyaya sergiler. Böylece şair soyut olan hayali dünyayı somut olan gerçek dünyayla bağdaştırarak gerçek hayattan kopuk olmadığını göstermiş olur.

[12] İsen-Işınsu, a.g.e., s. 70.
[13] Çavuşoğlu, a.g.m., s. 5.

"Eski şiirmiz ne kadar kaideci ve sasları belli olursa olsun devrin ruhunu taşımıştır.Divan şiiri mahdut bir zümrenin, yüksek tabakanın bediî islerini ifadelendirmiş olmakla berabar o topluluğun fikri ve hissi davranışlarını, yükseliş ve alçalışlarını da imkan nisbetinde aksettirmiştir. "[14]

Divan şairi kendi geleneğini oluşturup o geleneği sürdürürken farklı çıkışlarda da bulunmuştur. Bu çıkışlar özellikle onun kendini yenileme gereksiniminden doğmuştur. Bu çıkışların bir kısmı özgünlüğün bir çabası olarak kendini gösteririken bir kısmı ise dışardan getirilen yeni edebi anlayışların kendi içindeki işleyiş biçimleriyle ortaya çıkmasıdır. Sebk-i Hindi dışardan alınan bir edebi anlayıştır ve şairlerimiz bu üslubu işlerken geleneğin kapısını aralamışlardır. Nedim'in özgün söyleyişi ve mahallileşmesi, Nabi'nin hikemli söyleyişi ise özgün olmanın ve dış etkiyle birlikte kendi içinde kendini yenilemenin göstergesi olmuştur.

Şairler ince ve yeni manalar bulma konusunda çaba sarf ederken Sebk-i Hindi onların yardımına yetişmiştir. " Dikkatlerini yeni mazmun bulmaya yoğunlaştıran şairler, şiir diline yabancı pek çok maddi ve manevi unsur etrafında hayeller kurmuşlardır... Şiirin ifade, kelime dağarcığı ve üslup bakımından yenileşmesi, şairler için farklı ve zevkli bir zihin oyunu imkanı da yaratmıştır. Artık gözlem ve ayrıntıları fark etme çabası ön plana çıkmış ve şairler, tabiatta olup bitenleri, sosyal ve kültürel olayları, duygu ve düşünceleri en ayrıntılı yönleriyle ele almaya başlamışlardır."[15]

Nabi Tarzı olarak bilinen hakimane şiir söyleme hareketi şairlere geniş kültür birikimlerinin halka sunulması fırsatını doğurmuştur. Dini ve tasavvufi gelenekle beslenen kültür ve bunun bir parçası olan şiir hikemli söyleyişle şairlerin şiire farklı kapıdan girmesine olanak sağlamıştır. "Nabi'nin gazelde konu olarak, sosyal çevreyi, ekonomik yapıyı ve insan ilişkilerini işlemesi, türün muhteva bakımından genişlemesini sağlamıştır."[16]

Şiirdeki farklılaşma ve yenileşme arayışları şairlere yeni kapılar açmış, onları hayatın içine katılmaya zorlamıştır. "Esasen Sebk-i Hindi'den etkilenen Türk şairlerinin de orijinal malzeme bulma arayışının bir sonucu olarak mahalli unsurlara rağbet etmesi, realitenin şiirde yer almasını ve böylece şiirin farklı bir dile kavuşmasını sağlamıştır."[17]

Klâsik şiir geleneğinden sapmadan yeni anlayışlara da kapısını açan kendine özgü üslubuyla yeni kapı aralayan Nedim,

---

[14] Mazıoğlu, Hasibe, *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992, s. 2.

[15] Bilkan, Ali Fuat, "*Şiir*" Türk Edebiyatı Tarihi Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2007, C. 2, s. 264-265

[16] Bilkan, a.g.e., s. 277.

[17] Bilkan, a.g.e., s.285

klasik şiirin zirvesinde dönemine ve dönemi takip edenlere yeni bir ses ve söyleyiş getirmiştir. Divan şairi Nedimle birlikte ömrünü biraz daha uzatmıştır. "Şiirleriyle çağına tanıklık görevini yerine getiren Nedim, bir tarafta Baki'de en güzel ifadesini bulan klasik üsluba, bir taraftan da içinde yaşadığı toplumun konuşma diline ait deyişlerle yüklü folklorik üsluba açılan, bazende Hint üslubundan gelen bedii söyleyişin imkanlarını yoklayan bir dil kullanmış; bunlar onun neşeli, coşkun kişiliğinde zarif, özgün bir terkibe ulaşmıştır."[18] Nedimane söyleyiş çoğu şairde kendini göstermiş ancak ne yazık ki bazı şairler bu noktada başarısızlıklarıyla birlikte bayalılığa düşmüşlerdir.

SONUÇ

Divan şairleri kendi şiirlerini geçmişten aldıkları geniş bir kültür birikimini kullanarak oluşturmuşlardır. Bu durum kendi içinde bir geleneğin oluşmasına ve bunun korunmasına zemin hazırlamıştır. Divan şiirinin geleneksel kurallarını benimseyen ve onu geliştirerek devam ettirmek zorunluluğunu hisseden şair, kendi yeteneğini sanatsal beceri ve bilgi birikimiyle destekleyerek özgün olmaya çalışmıştır. Geleneği korurken geleneğe yeni değerler kazandırmayı şairliğin özgünlüğü olarak kabul etmiştir. Bu düşüncelerini divan dibacelerinde, fahriyelerde dile getirmişlerdir. Klasik Türk şiirinin oluşumu ve devamı şairlerin geleneksel disipline uymalarıyla süreklilik kazanmış, kendini şair olarak kabul ettirmek isteyenler buna özen göstermişlerdir. Her yeni arayış yeni bir söyleyiş biçimini, her yeni biçim de klasik şiirin kalıcılığını sağlamıştır. Divan şiiri ve şairi üzerinde yaptığımız değerlendirme sonucunda divan şiiri karşısında şairin işinin kolay olmadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

Işınsu-İsen, Tûbâ, *Divan Şiirinde Fahriye*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Haziran 2002.

Kalpaklı, Mehmet, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, YKY, İstanbul, 1999.

Mazıoğlu, Hasibe, *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

Mengi, Mine, "*Divan Şiiri ve Bikr-i Mana*", Dergah, Eylül, 1991

Tanpınar, Ahmet Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1988.

Tanpnar, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (Haz., Zeynep Kerman), Dergah Yayınları, İstanbul, 1992.

Tarlan, Ali Nihat, *Fuzuli Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

[18]Horata, Osman, "Son Klasik Dönem-Şiir" a.g.e., s. 463

Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), Sayı (415-416-417-Temmuz-Ağustos-Eylül) tdk, Ankara, 1986.
Türk Edebiyatı Tarihi 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2007.